

**SOCIÁLNA PRÁCA
A DOBROČINNOSŤ
V ŽIDOVSKÉJ
KOMUNITĚ**

Livia Katona

**Sociálna práca a dobročinnosť
v židovskej komunite**

Lívia Katona

**SOCIÁLNA PRÁCA
A DOBROČINNOSŤ
V ŽIDOVSKEJ
KOMUNITĚ**

Lívia Katona

2018

OBSAH

Úvod / 5

Prehľad sociálnych reforiem na Slovensku / 8

Vývoj sociálnej starostlivosti
na Slovensku od 19. storočia / 8
Štát ako garant sociálnej starostlivosti
o človeka / 11
Transformácia sociálnej politiky / 12
Decentralizácia sociálnej sféry / 16
Pluralita zdrojov / 16

Podstata judaizmu / 19

Vplyv náboženstva na formovanie
človeka / 19
Podstata judaizmu / 21
Rozdiel medzi aškenázskymi
a sefardskými Židmi / 28
Miesto a význam synagógy
v židovskom náboženstve / 29
Biblia – kodifikácia židovských
zákonov / 31
Desatoro prikázaní / 34
Špecifiká židovskej komunity / 36
Modlitba / 36
Nariadený deň odpočinku (šabat) / 36
Židovské sviatky / 37
Židovské stravovacie návyky / 41
Židovské hygienické predpisy / 42
Život židovskej rodiny / 42
Fenomén staroby v židovskej
komunitě / 43
Dobročinné skutky Židov / 44
Význam spolku Chevra Kadiša pri
ošetrovaní chorých a mŕtvych / 52

Pramene židovských sociálnych zariadení a charitatívnych spolkov / 58

Dunajská Streda / 58
Galanta / 60
Jelka / 62
Komárno / 62
Nitra / 64
Nové Zámky / 66
Sereď / 68
Sládkovičovo / 69
Šamorín / 70
Štúrovo / 70
Šurany / 71
Trnava – Sociálne a historické aspekty
Trnavy / 72
Historický prehľad Židovskej
náboženskej obce v Trnave / 75
Židovské charitatívne spolky v Trnave
v období 1900 / 81
Dobročinný spolok Poel Zedek / 81
Podporný spolok Chevra Kadiša
v Trnave / 84
Azyl trnavských izraelitských starcov –
Status Quo Ante / 91
Veľký Meder / 98
Vojnice / 99
Zlaté Klasy / 99
Súčasná organizácia ŽNO / 100

Záver / 105

Použitá literatúra / 106
Vysvetlivky / 109
Zoznam skratiek a symbolov / 110
O autorke / 111

ÚVOD

Definícia Európskej únie uvádza, že sociálna práca je špecifická odborná činnosť, ktorá je zameraná na podporu a zlepšenie adaptácie jednotlivcov, rodín a sociálneho prostredia v ktorom žijú. Sociálna práca je chápaná ako rozvoj sebaúcty a zodpovednosti tých jednotlivcov, ktorí čerpajú z osobných zdrojov, z kapacity interpersonálnych vzťahov a zo zdrojov poskytovaných komunitou.

Sociálnu prácu Strieženec definuje tak, že sa zameriava na jestvujúce prekážky, nesprávnosti a nespravodlivosti v spoločnosti. Reaguje na krízové stavy a naliehavé prípady, ako aj na každodenné osobné a sociálne problémy. Holistické zameranie sociálnej práce je univerzálne, ale priority jej praktickej realizácie sa v jednotlivých krajinách z času na čas menia v závislosti od kultúrnych, historických a sociálno-ekonomických podmienok.

Sociálna práca má hlboké korene v tradícii židovských ľudí žijúcich v diaspóre, ako aj tradície a ich špecifiká. Avšak žiadny stupeň vývoja nevymazal alebo nahradil ten predošlý, ale skôr obohatil celú štruktúru o nové variácie. Kontinuita, flexibilita a zmeny boli po celý systém charakteristické pre samotné židovstvo.

Postupný rast a rozvoj sú poznamenané dynamickými zmenami, ktoré sa objavujú v histórii židovského národa, konštatuje Shapira.

Aby sme dokázali prínos židovskej komunity sociálnej práce je potrebné poznať a pochopiť ich minulosť a treba nájsť jej styčné body so sociálnou prácou.

Môžeme vysloviť princíp, že všeobecnosť sa nezaobíde bez jednotlivcov. Význam židovstva spočíva v tom, že nielen tí, ktorí sa nachádzajú v núdzi potrebujú tých, ktorí poskytujú pomoc, ale aj poskytovatelia pomoci potrebujú odkázaných. Židovskú komunitu navzájom spájajú zhodné problémy a prostredníctvom tejto jednoty dosahujú väčšiu silu. Existuje preto služba, ktorú môže uskutočniť iba spoločnosť. V tejto jednote možno hľadať vzájomnú toleranciu a porozumenie. Aj židovstvo prezentuje idey ako humanizmus, sociálna spravodlivosť, demokracia, všeobecné práva a úcta k životu. Napríklad vysoko vyzdvihuje etické hodnoty a zdôrazňuje morálne hodnoty plnenia predpisov, ktoré sú zakotvené v Tóre.

Podľa židovského zákona treba akceptovať dôstojnosť každého človeka. Zákon prikazuje venovať pozornosť slabším, ktorí sa ocitli v sociálne kolíznej situácii, vdovám, sirotám, cudzincom, postihnutým, zajatcom a chudobným. Zdôrazňujú to aj časté odkazy na vlastnú izraelskú históriu, napríklad na to, že Boží národ bol sám „cudzincom“ v Egypte a preto musí byť voči cudzincom pohostinný. Podľa

židovského ponímania ľudskej prirodzenosti bol každý človek stvorený ako slobodný, každý má schopnosť vybrať si medzi dobrom a zlom. Judaizmus preferuje kladný postoj k svetu vyjadruje názor Allan a nie záporný. Kladný postoj spočíva v nezištnej vzájomnej pomoci jeden druhému.

Cieľom tejto knihy je poukázať na nesporný prínos židovskej komunity v poskytovaní komplexnej sociálnej starostlivosti o človeka, dobročinnosti a sociálnej práci ako takej. Osobitnú pozornosť si zasluhuje prvá časť, v ktorej sme sa zamerali na súčasné postavenie a fungovanie sociálnych zákonov za účelom lepšej orientácie čitateľa v danej téme. Dnešnému stavu predchádzal viac storočný vývin. V tejto kapitole sme venovali viac pozornosti prehľadu sociálnych reforiem na Slovensku, ktorá sa uskutočňovala pod vplyvom spoločenských zmien, na postavenie štátu ako garanta a subjektu sociálnej politiky, ktorý prostredníctvom pluralitného rozvoja sociálnej sféry upriamuje pozornosť na aktivizáciu jednotlivca a iných subjektov, ako poskytovateľov sociálnej starostlivosti. Medzi inými vidieť kde sa momentálne nachádza a pôsobí židovská komunita v tomto systéme.

Nie je možné rozumieť sociálnej práci bez historického procesu, ktorý jej predchádzal. V druhej kapitole analyzujeme základné pojmy ako judaizmus, vplyv náboženstva na formovanie človeka; poznatky o živote židovskej rodiny, čase modlitieb, šabesu, synagóge a sviatkoch, ktoré nám poslúžia vyvodiť isté východiská a pripustia začleniť židovské špecifiká k sociálnej práci. Práve židovské špecifiká, ako napríklad demokratická štruktúra židovskej náboženskej obce, židovské sociálne prostredie, kultúrne odlišnosti, zvyky a obyčaje sú významné pri prekonávaní brzdiaceho prahu cudzoty voči židovským blížnym a židovstvu všeobecne. Získanými poznatkami odstránime predsudky a nevedomosť voči tomuto národu. Rešpektovaním ich náboženstva, kultúrnej identity vytvoríme optimálny prístup a právo na ich sebaurčenie.

Môžeme konštatovať, že ich spôsob života dáva návod ako alternatívu na usporiadanie života menších. V rámci svojho náboženstva poukazujú na skutočnosť, že sociálny vzťah medzi ľuďmi navzájom možno upevňovať len činmi. Odôvodňujú to tým, že dobré skutky podporujú harmóniu a spôsob života, čo proklamujú prostredníctvom Tóry. Prostredníctvom ľudských skutkov poukazujú na to, ako možno ľudské správanie zosúladiť s vôľou. Pozoruhodná je genéza postupov. Veľký dôraz kládli na to, aby najprv určili zásady a všeobecné pravidlá a až potom všetko nadobudlo platnosť, pričom prijaté zásady a pravidlá boli všetkým členom komunity známe.

Každá jedna židovská komunita od svojho zriadenia sa neustále zaoberala v rôznych formách sociálnymi otázkami ako napríklad chudoba, choroba, staroba, dobročinnosť... Svoje aktívne pôsobenie nezredukovali ani cez I. svetovú vojnu ani v začiatkoch druhej svetovej vojny. Toho dôkazom je tretia kapitola. Predstavuje aktívny sociálny život na konkrétnych pätnástich príkladoch dobro-

činných a sociálnych organizácií v židovských náboženských obciach. Priblížili sme a hodnoverne zdokumentovali prínos židovstva sociálnej práci v podobe rozmanitých a rôznorodých vzorov, kde obyvateľstvo raz vystupovalo v minorite, v majorite, vo veľkých mestách i v malých obciach.

Poslednú časť autorka venovala výskumu, realizovanému v roku 2000 na vzorke dvesto ľudí, ktorý poukázal na dôležité zistenie, že príslušníci židovského národa svojimi špecifikami, spôsobom život, ortodoxnej formy židovskej rodiny sa javia ako jediný spôsob na uchovávanie vlastnej identity, kultúry a histórie pre budúce generácie. Hierarchia hodnôt ovplyvňujúce špecifiká židovstva, súdržnosť židovskej komunity sa javia ako jeden možný nástroj a prínos sociálnej práci.

PREHĽAD SOCIÁLNYCH REFORIEM NA SLOVENSKU

*„Človek má pozdvihovať
padlých a oslobodzovať
uväznených. Nemá len čakať,
nemá len pozorovať.
Sám sa podieľať na spáse sveta.“*
Martin Buber

VÝVOJ SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI NA SLOVENSKU OD 19. STOROČIA

Úroveň spoločnosti možno po stránke ekonomickej, kultúrnej a mravnej hodnotiť rôznym spôsobom. Nepochybne však jedným z vysoko validných kritérií je, ako sa daná spoločenská forma alebo neskôr jednotlivé štáty starali a starajú o svojich starých, chorých a duševne chorých jedincov. Tí všetci totiž reprezentujú takú skupinu obyvateľstva, ktorá bez pomoci druhých snád' môže určitý čas žalostne živiť, ale rozhodne nemôže dôstojne žiť.

Pozrime sa spoločne, ako sa zdraví a ekonomicky výkonní ľudia v minulosti starali o slabých, nemohúcich, starých a duševne chorých spoluobčanov. Všeobecne platí, že pokiaľ skupina úbohých a pomoc vyžadujúcich ľudí bola početne malá, spoločnosť si starostlivosť o nich nijako zvlášť nepripúšťala. Rodinné a spoločenské tradície určitým spôsobom vždy pamätali na pomoc slabším. Akonáhle sa však táto skupina početne zväčšovala, poprípade sa situácia ešte komplikovala v dobách ekonomicky problematických, neúspešných alebo politicky nekludných vzrastal tlak na spoločnosť „bohatých a mocných“, aby sa ich ujala, aby ich nejakým spôsobom zabezpečila. Bolo jednoducho traumatizujúce pozeráť sa na bezvládných, starých, chorých a duševne chorých.

O týchto starých časoch máme pomerne málo správ. Určitú konkretizovanú predstavu nám sprostredkovávajú rôzne historické romány, divadelné hry, zápisky a poznámky veľkých filozofov, vedcov, lekárov a konečne materiály týkajúce sa rozvoja lekárstva a ošetrovateľstva. Môžeme odôvodnene predpokladať, že starostlivosť o starých ľudí bola praktizovaná tradične predovšetkým, alebo dokonca výhradne v rámci rodiny, starostlivosť s tým spojené boli dlhú dobu mimo horizont spoločenského diania. Keď ale rodina z akýchkoľvek dôvodov nestačila, nemohla alebo sa nechcela starať, starí ľudia prepadli na „perifériu“ ľudského

spoločenstva – uvádza Haškovcová. Stávali sa viditeľným bremenom, nebolo možné ich s ohľadom na vzrastajúci počet prehliadnúť. Osud týchto vydedencov bol ťažký. Živorili v nedôstojných podmienkach, potulovali, žobrali, umierali hladom, podchladením, v špine. Budili odpor, ale súčasne tiež súcitiť.

Podľa takzvaného domovského práva zo dňa 3. decembra 1863, vrátane novelizácií bola „domovská obec“ povinná postarať sa o chudobných, k práci nespôsobilých príslušníkov, teda poskytnúť im potrebnú výživu a opatrenie v chorobe, ale len pokiaľ sa im nedostane pomoci od dobročinných ústavov a nadácií uvádza Chudobinské právo z roku 1927. Na Slovensku sa teda podľa tohto práva spájala starostlivosť o chorých a starých s domovskou príslušnosťou.

Vznik klasického moderného sociálneho zabezpečenia je spojený s Nemec- kom a menom Bismarka.

V rokoch 1883–1889 nemecký ríšsky snem prijal tri základné zákony sociálneho zabezpečenia:

1. nemocenské poistenie,
2. úrazové a invalidné poistenie,
3. dôchodkové poistenie.

Schilling vo svojej publikácii poukazuje na to, že podľa nemeckého vzoru vzniklo i sociálne poistenie v Uhorsku. V roku 1901 celú sociálnu starostlivosť nad odkázanými na celom území Slovenska preberá štát. Namiesto dobrovoľných organizácií v štáte zabezpečovala túto starostlivosť v širšom meradle štátna správa a jej ústredný orgán, vtedajšie Ministerstvo sociálnej starostlivosti.

Chudobinské a neskoršie domovské právo bolo veľmi pokrokové. Preberalo starostlivosť o úbohých, ktorí boli až doposiaľ ponechaní napospas dobročinnnej starostlivosti. Moderná chudobinská starostlivosť bola vlastne starostlivosťou sociálnou, pretože sa snažila odstrániť žobrotu, ale aj almužníctvo, zavedením takzvané poukážkovej sústavy.

Niektorí chudobní, a nielen starí, mohli získať stravenky, podporu, šatstvo a pod. Celý systém starostlivosti sa postupne stával niekým garantovaný, teda inštitucionalizovaný. Štát, mestá a obce budovali chudobince, starobince, ale aj nemocnice pre chudobných. Chudobinské a domovské právo poskytovalo starým ľuďom predsa aspoň určité základné istoty.

Sociálny vývoj na území Slovenska dostáva po prvej svetovej vojne nové dimenzie. Slovensko bolo ovplyvnené centralizovaným prístupom, malými kompetenciami zemských správ ako orgánov územnej samosprávy. Nezdedilo tradíciu ani sieť dobrovoľných, neštátnych organizácií a spolkov do takej miery, aby mohlo pružne a aktívne reagovať na mnohé prvky modernej sociálnej politiky. Tradície paternalistického a autoritatívneho riadenia pretrvávali a boli priechodnejšie a prijateľnejšie i po druhej svetovej vojne v centralistickom regulovaní sociálnej oblasti.

Po I. svetovej vojne boli prijaté zákony o podpore v nezamestnanosti, osemhodinovej pracovnej dobe, vyplácaní penzií vojnovým invalidom a pozostalým po vojakoch. Bolo zriadené Ministerstvo sociálnej starostlivosti a Ústredná sociálna poisťovňa, uskutočnená reforma nemocenského poistenia a zavedenie invalidného a starobného poistenia v súkromnom sektore (1924).

Po prvej svetovej vojne vláda Československej republiky v roku 1924 s účinnosťou od roku 1926 odhlasovala zákon č. 221/1924 Zb. o poistení zamestnancov v prípade choroby, invalidity a staroby.

Medzi najvýznamnejšie organizácie a spolky zaoberajúce sa sociálnou starostlivosťou s celoštátnou pôsobnosťou patrili napr.: Československý červený kríž, služba prvej pomoci, ošetrovateľská služba, rozširovanie zdravotníckej osvety, Československý zväz starostlivosti o mládež, Československá ochrana matiek a detí, Masarykova liga a súčasne cirkev.

Po druhej svetovej vojne bol prijatý zákon č. 99/1948 Zb. o národnom poistení a bola tiež zriadená Ústredná národná poisťovňa. V päťdesiatych rokoch dochádza k výraznej zmene sociálneho poistenia, rešpektuje sa výška platu, dĺžka zamestnania a triedy zamestnania.

Základným princípom poistenia bola nárokovosť bez ohľadu na existenciu sociálnej potrebnosti. Pre sociálne poistenie bol charakteristický princíp abstrakcie bez ohľadu na skutočnú sociálnu potrebu, čo vyplývalo z nárokového charakteru. Finančné prostriedky na pokrývanie nákladov sociálnej starostlivosti štát získaval prostredníctvom daní občanov. Uvedené formy sociálneho zabezpečenia neboli životaschopné po hospodárskej a politickej zmene nášho štátu.

Za zásadný prelom v ponímaní sociálneho regulovania, vrátane sociálneho zákonodárstva, sociálneho zabezpečenia možno označiť dokument MPSV ČSFR, vydaný z roku 1990 v Prahe, „Scenár sociálnej reformy“, v ktorom bol vyjadrený pokus, či náznak vnímania sociálneho vývoja, regulovania po zmenách v roku 1989, ktorý mal nahradiť štátny paternalizmus pluralitou. Cieľom bolo nahradiť štátny sociálny monopol a štátnu garanciu pluralistickou starostlivosťou, ktorá vracia zodpovednosť občanom za vlastné osudy a osudy svojej rodiny a otvára priestor vedomej participácie na sociálnej starostlivosti.

ŠTÁT AKO GARANT SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI O ČLOVEKA

Štát nepustí ruku tým, ktorých trápi hlad, alebo ich ohrozuje strata prístrešia. Nakoľko táto požiadavka vyplýva z ľudskej dôstojnosti, je prirodzené, že pri každej okolnosti je to smerodajné. Pri narodení človek nedisponuje ničím čo je potrebné duševnému a fyzickému vývoju. Vyrastáme a prežívame svoj život ako odkázaní na užšie a širšie sociálne prostredie. Táto odkázanosť jeden na druhého determinuje našu každodennú existenciu, taktiež určuje zmeny v živote a vzťahy k celej spoločnosti.

Dosiahnutie blahobytu je prvoradou zodpovednosťou štátu. V rôznych obdobiach panovali rozličné názory na to, akým spôsobom spoločnosť vedela slúžiť v prospech jednotlivých komún. Viaceré ideológie sa pokúšali odôvodniť historické ponaučenie. Jedným z nich bola socialistická ideológia, ktorá zánikom súkromného vlastníctva a zoštátnením celého hospodárstva sa snažila zabezpečiť blahobyt pre celú širokú vrstvu obyvateľstva.

V minulom režime bolo právo na starostlivosť normované ako výsostná funkcia štátu a jeho orgánov, teda boli definované prípady, v ktorých bol štát povinný prípadne oprávnený opatrovateľsky, ale tiež kontrolne intervenovať.

Dnes už vieme, že to bol iba jednostranný pohľad, lebo praktická realizácia myšlienky nespôsobila spoločenský blahobyt, ale priniesla so sebou bezmocnosť a hmotnú núdzu. Nebola schopná stať sa alternatívou pre spoločnosť. Preto realistickejší je myšlienkový kruh, ktorý uctieva ľudskú slobodu, súťaženie a dopĺňa ju štátnymi a sociálnymi opatreniami.

Keď sa poohliadneme do histórie slovenskej sociálnej politiky, vidíme, že do 19. storočia v plnej miere pomoc odkázaným v prvom rade poskytovala rodina, dobrovoľníci a prevažne rôzne cirkevné formácie.

Významnou etapou bola i doba industrializácie, v rámci ktorého sa zakladali takzvané podporné spolky tovarišov, ktoré prispievali aj na práceneschopných členov spolku, vdovy a siroty, pozostalé po členoch spolku. Obdobnú funkciu mali aj podporné bratstvá baníkov, ktoré fungovali na príspevkovom princípe.

Zmenou spoločenského zriadenia po roku 1989 Slovensko pristúpilo na transformáciu sociálnej politiky. Tieto zmeny boli obsiahnuté aj v Ústave Slovenskej republiky. V oblasti sociálneho zabezpečenia sa to vzťahovalo predovšetkým na nasledovné práva:

- čl. 35 – právo každého získavať prostriedky na svoje životné potreby prácou. Občanom, ktorí toto právo nemôžu bez vlastnej viny vykonávať, štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje.
- čl. 38 – právo žien, mladistvých a osôb zdravotne postihnutých na zvýšenú ochranu zdravia pri práci, osobitné pracovné podmienky, respektívne

na osobitnú ochranu v pracovných vzťahoch a na pomoc pri príprave na povolanie mladistvých a zdravotne postihnutých.

- čl. 39 – právo občanov na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, pri nespôsobilosti na prácu, pri strate živiteľa. Každý kto je v hmotnej núdzi má právo na takú pomoc, aká je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.
- čl. 40 – právo každého na ochranu zdravia.
- čl. 41 – zákonná ochrana rodičovstva a rodiny, záruky osobitnej starostlivosti o ženy v tehotenstve, v pracovných vzťahoch, právo na pomoc štátu rodičom, ktorí sa starajú o deti.
- čl. 44 – právo každého na priaznivé životné prostredie (Ústava Slovenskej republiky, 2001).

Najdôležitejším východiskom sociálneho zákonodarstva je ľudská dôstojnosť. Hoci v prvom rade ľudská dôstojnosť nemá materiálne podmienky, napriek tomu sa nedá hovoriť o ľudskej dôstojnosti ak chýbajú minimálne hmotné podmienky. Preto je najdôležitejšia podpora tých najodkázanejších.

Vyjadrením verdiktu Ústavného súdu bolo, že štát je povinný zabezpečiť také životné minimum, ktoré je potrebné na zabezpečenie dôstojného života. Štát teda nemôže opustiť tých, ktorým hrozí hlad alebo strata prístrešia. Nakoľko táto požiadavka vyplýva z ľudskej dôstojnosti, je prirodzené, že je to v každom prípade smerodajné. Nemôže to teda závisieť od toho kto je osobne v núdzi a ani od toho, či k núdzi prispel aj ten kto momentálne v núdzi je.

Predovšetkým treba zabezpečiť, aby sa sociálne dávky dostali k nato odkázaným a aby táto pomoc bola účinná. Miestne komunity sú tie, ktoré dokážu najlepšie zmapovať, kto sú tí, ktorí sú na pomoc najviac odkázaní. Ak táto skutočnosť nastane, treba zvoliť takú formu pomoci, ktorá bude najúčinnějšía.

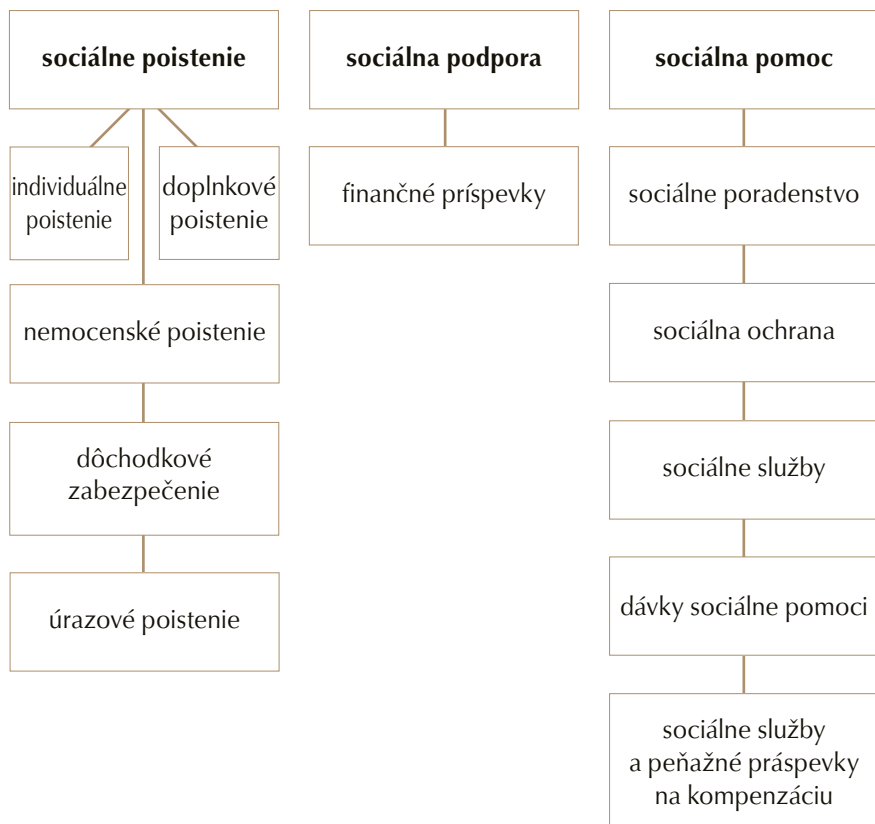
TRANSFORMÁCIA SOCIÁLNEJ POLITIKY

Zmena spoločenských podmienok priniesla nevyhnutnú požiadavku zmeny sociálneho zabezpečenia. Táto sa týka celej spoločnosti a úplne samozrejme sa dotýka tiež koncepcií transformácie sociálnej sféry v Slovenskej republike. V celospoločenskej rovine sú jeho základnými znakmi prechod od štátneho paternalizmu k decentralizácii, čo predpokladá nevyhnutnú zmenu pozície a funkcie od štátneho dirigizmu k pozícii sociálneho partnera. Táto zmena je všeobecne podmienená uplatňovaním pluralizácie, demokratického systému riadenia spoločnosti a presadzovaním privatizácie v sociálnej sfére.

Podstatou tejto zmeny podľa Gajdošíkovej a Rusináka je cieľové riešenie vybudovania nového systému sociálneho zabezpečenia vytvorené trojpilierovým

systémom sociálneho zabezpečenia, ktorý sa skladá zo sociálneho poistenia, ktoré sa ešte vnútorne člení a je rozdelené na (nemocenské poistenie, dôchodkové poistenie a úrazové poistenie). Druhý pilier tvorí štátna sociálna podpora a nakoniec sociálna pomoc v súlade s uplatňovaním princípov sociálnej solidarity, osobnej participácie a garancie štátu.

Tabuľka: Konceptia sociálneho zabezpečenia

Sociálne poistenie

Právna úprava dôchodkového zabezpečenia nadobudla účinnosť od 1. októbra 1988 zákonom o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov. Tvorí jednu zo základných častí sociálneho poistenia popri nemocenskom poistení.

Osobný rozsah dôchodkového zabezpečenia je vyjadrený širokým okruhom občanov a osôb, ktoré sú za určitých podmienok zúčastnené na tomto zabezpečení. Tvorí ju šesť skupiny osôb, a to nasledovné:

1. zamestnanci zúčastnení na nemocenskom poistení,
2. vojaci z povolania, príslušníci ozbrojených bezpečnostných zborov, ozbrojených zborov a Slovenskej informačnej služby,
3. samostatne zárobkovo činné osoby a spolupracujúce osoby,
4. osoby zárobkovo činné v cudzine, pričom sa hodnotí štúdium po skončení povinnej školskej dochádzky a doba, po ktorú sa rodič staral o dieťa do troch rokov veku alebo o dlhodobu ťažko zdravotne postihnuté maloleté dieťa, ktoré vyžaduje mimoriadnu starostlivosť alebo osobitne náročnú mimoriadnu starostlivosť, ak nebolo umiestnené v zariadení pre takéto deti s celoročným alebo týždenným pobytom, pritom musí ísť o občanov SR, ktorí zaplatili poistné za dobu zamestnania v cudzine,
5. občania, ktorí dosiahli vek 65 rokov alebo sa stali invalidnými,
6. občania vykonávajúci službu v ozbrojených silách, ktorí nie sú vojakmi z povolania, účastníci prípravy na obranu SR, dobrovoľní požiarnici, darcovia krvi, dobrovoľní pracovníci Slovenského Červeného kríža, účastníci organizovanej telesnej výchovy a ďalší občania podľa osobitného predpisu, ktorí sa stali čiastočne invalidnými následkom úrazu alebo chorôb vzniknutých za osobitných okolností uvedených v zákone o sociálnom zabezpečení alebo v osobitnom predpise. Novelizovaný bol zákonom číslo 461/2003 a upravený so zmenami zákonom číslo 513/2006 Z. z.

Sociálna pomoc

Právne vzťahy pri poskytovaní sociálnej pomoci upravoval zákon číslo 195 z 19. mája 1998 tak, že cieľom sociálnej pomoci bolo „zmierniť alebo prekonať s aktívnou účasťou občana hmotnú alebo sociálnu núdzu, zabezpečiť základné životné podmienky občana v prirodzenom prostredí, zabráňovať príčinám vzniku, prehĺbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu občana a zabezpečiť integráciu občana do spoločnosti“. Momentálne je platný zákon o sociálnych službách číslo 448/2008 Z. z.

Doplňkové dôchodkové poistenie

Okrem povinného systému sociálneho poistenia je tu aj takzvaný doplnkový systém. V rámci doplnkového systému možno poskytovať rôzne dávky, najčastejšie však ide o doplnkový dôchodkový systém, ktorého vznik je možný jednak na základe dobrovoľného rozhodnutia zamestnávateľa alebo je povinné zo zákona.

Doplňkové dôchodkové poistenie upravuje zákon č. 123/1996 Z. z. Ide o systém, ktorého účelom je umožniť určitému okruhu zamestnancov zvýšiť si svoj príjem formou doplnkového dôchodku. Vychádza z princípov dobrovoľnosti a je podporovaný a kontrolovaný štátom.

Účelom doplnkového dôchodkového poistenia je utvoriť predpoklady a možnosti pre zamestnancov na základe ich vlastnej aktívnej účasti, ako aj zamestnávateľov a za podpory štátu na ich lepšie materiálne postavenie v starobe, invalidite, pre prípad smrti a na materiálne zabezpečenie pozostalých prostredníctvom doplnkového dôchodku. Transformácia nastala zákonom číslo 409/2000 Z. z.

Individuálne poistenie

Okrem základného povinného poisťovacieho systému a doplnkového systému existuje aj systém individuálneho poistenia, ktorý je založený na komerčných vzťahoch. Ide o stanovenie individuálnych podmienok poistenia. Je však diskutabilné, či ho možno chápať ako tretí „pilier“ poisťovacieho systému a či nepatrí do inej oblasti, napríklad do sféry všeobecného poisťovníctva.

Cieľom transformácie sociálnej sféry je podľa Matláka vybudovanie nových sociálnych vzťahov na princípoch:

- demonopolizácie, ktorá smeruje k pluralizácii subjektov, pôsobiacich v sociálnej sfére a k vytvoreniu priestoru pre privatizáciu časti sociálnej sféry,
- demokratizácie, ktorá umožní osobnú účasť ľudí na riešení svojho sociálneho postavenia,
- decentralizácia.

DECENTRALIZÁCIA SOCIÁLNEJ SFÉRY

System riadenia sociálneho zabezpečenia je závislý na systéme sociálnej politiky. Podmieňujúcim procesom je centralizácia či decentralizácia štátneho vplyvu. Decentralizácia je proces spojený s vedomým odovzdávaním kompetencie a zodpovednosti tým, ktorí dokážu sociálne zabezpečenie kvalitnejšie vykonávať. Podľa Matláka sa pod decentralizáciou rozumie tá skutočnosť, že je to práve občan, jeho spoločenské potreby, ktoré spoločnosť prostredníctvom nástrojov sociálnej politiky dáva do súladu s jeho požiadavkami, pričom občana vedie k osobnej zodpovednosti a participácii na tomto procese.

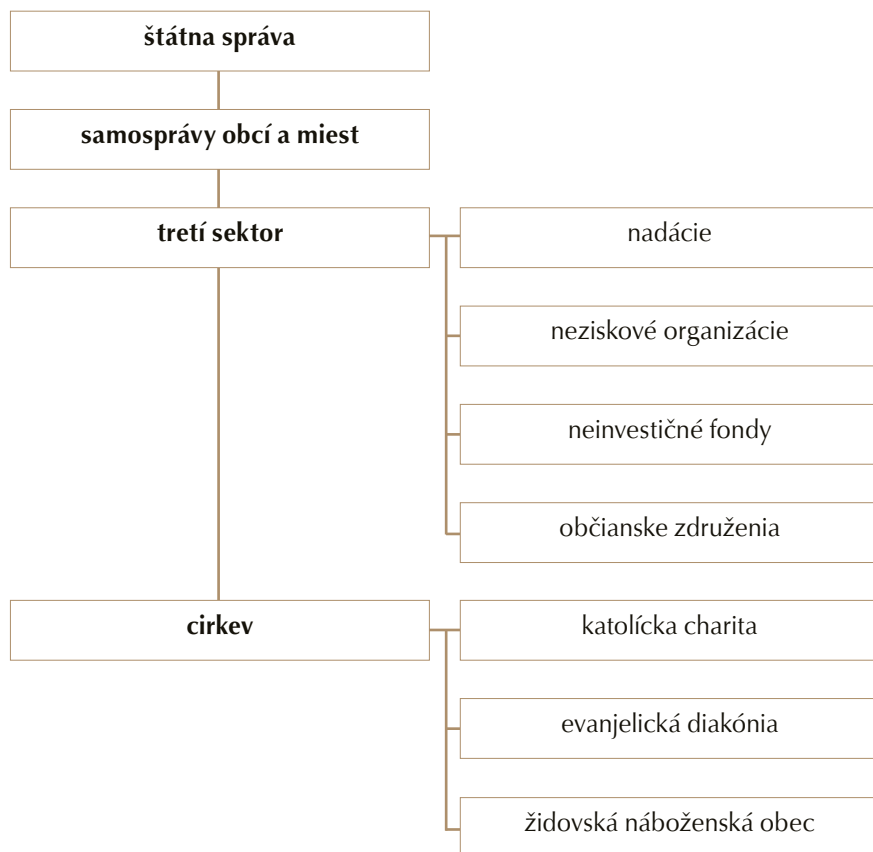
Spoločnosť v procese decentralizácie vytvára garanciu dodržiavania občianskych práv. Decentralizácia presúva cieľové ťažisko a určuje poradie dôležitosti postupnosti v poskytovaní sociálneho zabezpečenia na občana, na jeho rodinu, širšie spoločenstvo v ktorom žije – obec a nakoniec na štát.

PLURALITA ZDROJOV

Skutočný proces decentralizácie nie je možné plánovať a ani realizovať bez vytvárania politického priestoru v spoločnosti pre pluralitný systém zdrojov v poskytovaní sociálneho zabezpečenia. Presúvanie a odovzdávanie zodpovednosti len po línii štátnej správy nie je možné považovať za proces decentralizácie ale demopolizácie. Decentralizácia nevychádza len z princípu subsidiarity a solidarity, ale aj z princípu plurality zdrojov v poskytovaní sociálneho zabezpečenia.

Týmto sú predovšetkým štátna správa, samosprávy obcí a miest, ktoré majú podľa zákona väčšiu či menšiu nezávislosť na štátnej správe teda aj možnosť samostatného rozhodovania vo vzťahu o občani. A naposledy mimovládne organizácie, ktoré v Slovenskej republike majú právnu formu občianskych združení (Zákon o občianskych združeniach č. 83/1983 Zb., novelizovaný zákonom číslo 80/1990 Z. z.), nadácií (Zákon o nadáciách č. 207/96 Z. z., novelizovaný zákonom číslo 34/2002 Z. z.), fondov (Zákon o neinvestičných fondoch č. 147/97 Z. z., viackrát novelizovaný v jednotlivých paragrafoch a bodoch naposledy zákonom číslo 177/2018 Z. z.), neziskových verejnoprospešných organizácií č. 213/97 Z. z., novelizovaný vo viacerých bodoch, článkoch a paragrafoch naposledy zákonom číslo 112/2018 Z. z., charity (Zákon o slobode náboženskej viery a postavení cirkvi a náboženských spoločností č. 308/91 Z. podľa § 6 odsek 1. Písm. h), k) novelizovaný zákonom číslo 39/2017 Z. z.).

Tabuľka: Poskytovatelia sociálnej starostlivosti

Bútor a Hunčík vo svojej knihe uvádzajú, že rozvoj neštátnych subjektov po roku 1989 na Slovensku zaznamenal hlavne tretí sektor – sieť dobrovoľných mimovládnych neziskových organizácií a občianskych združení. Organizácie tretieho sektoru prinášajú alternatívy v oblasti verejnej a sociálnej politiky, vyjadrujú pluralizmus a rôznorodosť predstáv a prístupov. Dotvárajú priestor pre nezávislé a často i pružnejšie riešenie potrieb občanov spoločnosti, presnejšie mapujú existujúci stav a môžu okamžite reagovať na konkrétne spoločenské potreby bez zdĺhavosti potrebnej legislatívy v štátnej správe. Poskytujú priestor pre okamžitú artikuláciu potrieb občanov.

Slovensko je členom Európskej únie a sociálna dimenzia Európy v podstate tvorí jednu tradíciu a stelesňuje jednu kultúru. Je to taká tradícia, ktorej korene siahajú do židovsko-kresťanskej kultúry. Desatoro prikázaní a v Biblii zakotvené princípy a hodnoty stáročia jednoznačne formujú rozvoj európskych spoločností.

PODSTATA JUDAIZMU

VPLYV NÁBOŽENSTVA NA FORMOVANIE ČLOVEKA

Človek stále žije v skúškach a pod bremenami, v pochybnostiach a otázkach, ku ktorým patrí i hádanka smrti. Náboženstvo sa pokúša odpovedať aj na veľké otázky: Prečo sme tu? Ako by sme mali žiť? Čo prinesie ľudstvu budúcnosť?

Na druhej strane sú milióny ľudí, ktorí nevyznávajú žiadne náboženstvo ani vieru v nejakého Boha. To sú ateisti. Ďalší ľudia, agnosticci veria, že Boh je neznámy a pravdepodobne nepoznateľný. To pravda neznamená, že sú to ľudia bez zásad alebo bez etiky, práve tak ako mať náboženstvo neznamená, že človek má morálne zásady a etiku. No ak chápeme náboženstvo ako „oddanosť istej zásade, dôslednú vernosť, svedomitosť, zbožnú náklonnosť či príchylnosť“, tak väčšina ľudí i ateisti a agnosticci, prejavujú vo svojom živote istý druh náboženskej oddanosti.

Pri toľkých náboženstvách je vo svete, ktorý sa zásluhou zrýchľujúcej sa dopravy a oznamovacích prostriedkov neustále zmenšuje, vplyv rôznych vierovyznaní citeľný, či sa nám to páči, alebo nie. Musíme vedieť niečo o pozadí svetových náboženstiev, ak chceme nájsť odpovede na otázky.

Štúdium rozličných náboženstiev nemusí znamenať nevernosť vlastnej viere, tá sa môže skôr rozšíriť tým, že vidíme ako druhí ľudia pátrali po skutočnom stave vecí a boli obohatení svojím hľadaním. Poznanie vedie k porozumeniu a porozumenie k tolerancii, k znášanlivosti voči ľuďom s inými názormi.

Dnes v mnohých krajinách žijú vedľa seba ľudia rôzneho náboženstva. Preto pochopenie stanoviska druhého môže prispieť k zmyslupnejšej výmene myšlienok a k rozhovorom medzi ľuďmi rôzneho vierovyznania. A možno sa tým odstráni i niečo z tej nenávisti vo svete, ktorá korení v náboženských rozporoch. Pravda, ľudia môžu vzájomne hlboko nesúhlasiť vo veci náboženskej vierouky, no niet dôvodu nenávidieť niekoho len preto, že má iný názor.

Štúdium náboženstva odhaľuje, že jeho významnou črtou je túžba po hodnote života, viera, že život nie je náhodný a bez zmyslu. Hľadanie zmyslu života má vôľu i zámer zachovať najvyššie hodnoty ľudského života. Tú istú zásadu možno uplatniť pri skúmaní pôvodu náboženstva. Vzrast ateizmu a všeobecne rozšírené prijímanie evolučnej teórie spôsobili, že mnoho ľudí považuje za samozrejmé, že Boh neexistuje. Na základe tejto domnienky usudzujú, že vysvetlenie existencie náboženstva možno nájsť v človeku samom, v jeho potrebách, v jeho strachu, v jeho „neurózach“.

Podľa Sigmunda Freuda: „Náboženstvo funguje ako opora pre našu slabosť,